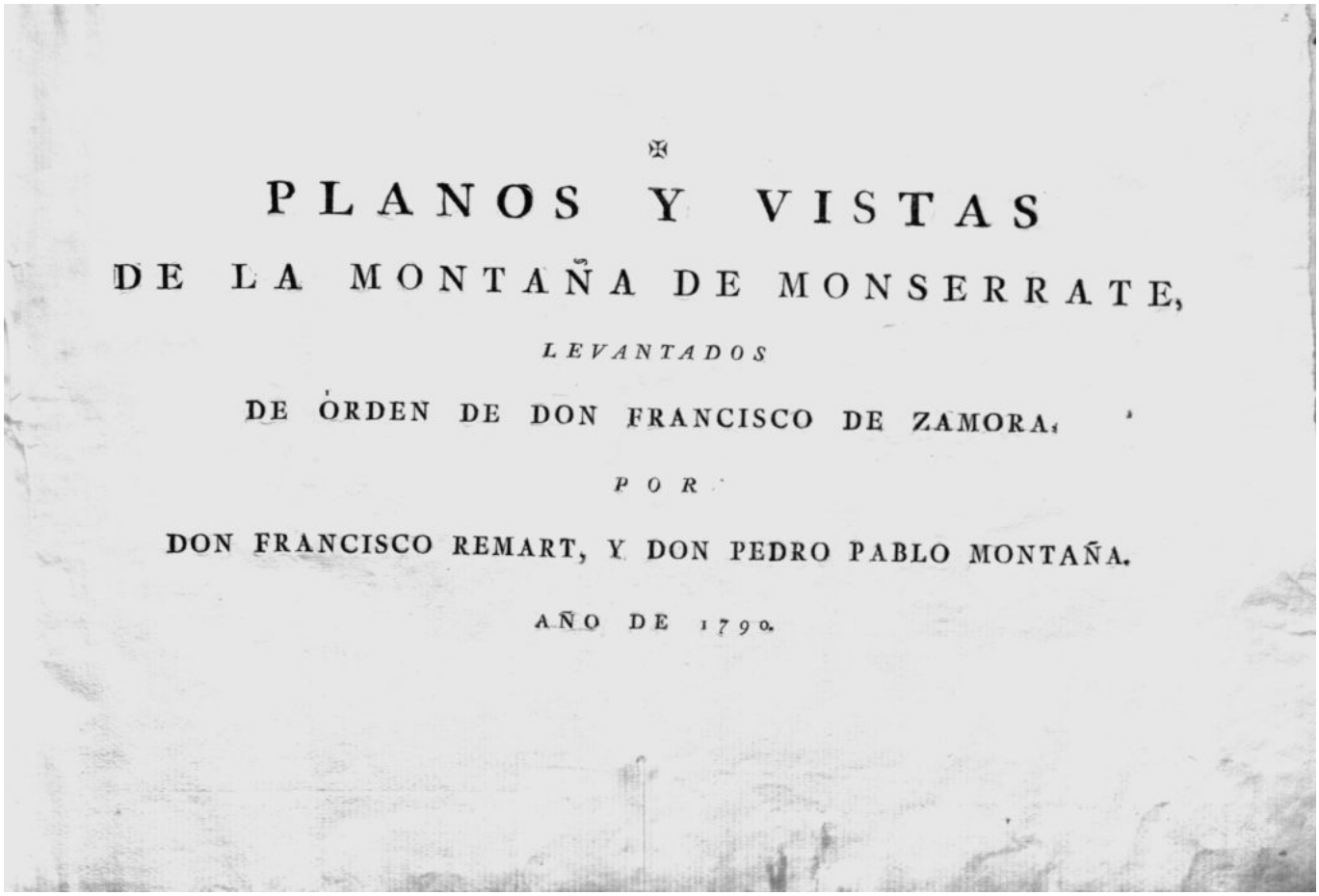
Dibuixos 1137-05 i 1137-09 de Pere Pau Montaña i Francesc Renart

A la biblioteca del monestir de Santa Maria de Montserrat es conserva un manuscrit catalogat com 1137, es tracta d'un àlbum amb el títol *Planos y vistas de la montaña de Montserrate levantados de orden de Don Francisco de Zamora por Don Francisco Remart y Don Pedro Pablo Montaña Año de 1790*.

PLANOS Y VISTAS
DE LA MONTAÑA DE MONSERRATE,
LEVANTADOS
DE ÓRDEN DE DON FRANCISCO DE ZAMORA,
POR
DON FRANCISCO REMART, Y DON PEDRO PABLO MONTAÑA.
AÑO DE 1790.

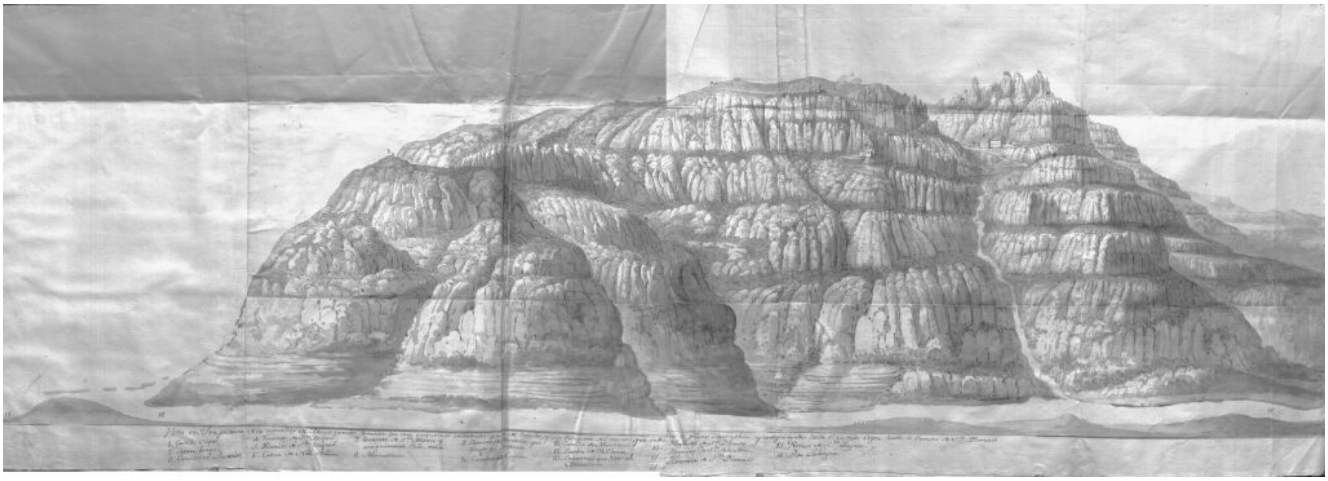
Planos y vistas de la montaña de Montserrate levantados de orden de Don Francisco de Zamora por Don Francisco Remart y Don Pedro Pablo Montaña Año de 1790.Aquest àlbum conté 32 dibuixos a ploma i a l'aiguada. El 16 dibuixos relacionats amb les ermites foren publicats per primera vegada pel pare Cebrià Baraut a Iconografia de les ermites i dels ermitans de Montserrat a "*Miscellanea Barcinonensia*" XII (abril de 1966) pp 37-52. La resta de dibuixos foren reproduïts

com il·lustracions en el llibre *Diario de los viajes hechos en Catalunña* de Francisco de Zamora llibre a cura de Ramon Boixareu editat per editorial Curial a Documents de Cultura, Barcelona, 1973. Poden veure's els gravats de Francesc Remart i Pere Pau Montaña clicant en el següent enllaç *Planos y vistas de la montaña de Montserrate levantados de orden de Don Francisco de Zamora.* La importància de l'àlbum de Remart i Montaña es deu a la fidelitat de les seves imatges i la circumstància que els dibuixos foren fets abans de la destrucció del monestir de Santa Maria i de les ermites durant la Guerra del Francés els anys 1811 i 1812.

Pere Pau Montaña (1749 – 1803) fou un pintor barroc català. Treballà principalment per a l'Església, la noblesa i la burgesia. A l'àmbit religiós, seguí l'estil iniciat per Antoni Viladomat: llenços de Santa Maria de Mataró i altar de la capella del Santíssim a la Mercè de Barcelona. A Barcelona realitzà la decoració de l'edifici de la Duana (actual Delegació del Govern de l'Estat) dedicada al rei Carles III, així com el Palau Episcopal i l'edifici de la Llotja de Barcelona. També va pintar els quadres del retaule de la capella de Tots Sants a la Catedral de Barcelona. Existeixen divergències pel que fa als cognoms d'aquest pintor, ja que figura a vegades com a Muntanya i altres com a Montaña que és com signava; igualment i ha diferències entre les fonts en atribuir el segon cognom del pintor, figurant majoritàriament com "Placeta", però també com a Llanas. Els dibuixos de Pere Pau Montaña eren molt precisos perquè foren fets amb un precursor de la càmera lúcida anomenada també càmera clara. Es tracta d'un instrument òptic emprat com ajuda per dibuixar. La càmera lúcida efectua una superposició òptica de l'objecte a dibuixar i la superfície on ha de realitzar-se el dibuix. No ha massa informació sobre Francesc Remart o Renart. El pare Baraut proposa que el seu nom correcte rea Francesc Renart i era un mestre d'obres barceloní (1723-1791).

Al llarg de les meves caminades pel massís he procurat identificar els llocs des d'on Pere Pau Montaña i Francesc Renart s'instal·laren per realitzar els seus dibuixos. Ho he pogut fer amb totes les ermites i la majoria dels perfils de la muntanya. Un d'aquests perfils que em quedaven per precisar era el corresponent al dibuix identificat en el catàleg com 1137-05 que mostra la visió sud-est del massís montserratí. Una primera pensada fou situar aquest indret en un lloc proper al Cul de la Portadora, però des d'aquest indret no es tenia la mateixa perspectiva de la muntanya reproduïda en aquest dibuix. Finalment, a partir del títol d'aquest dibuix: *Vista en perspectiva de la montaña de Montserrat, tomada*

en una eminencia inmediata a la casa de Tobella y a la distancia del monte que indica el Plano Geográfico y comprende des de el castillo Otger hasta la ermita de san Dimas", vaig buscar aquest indret per l'entorn de can Tobella, important finca en el terme municipal d'Esparreguera, al costat del riu Llobregat.

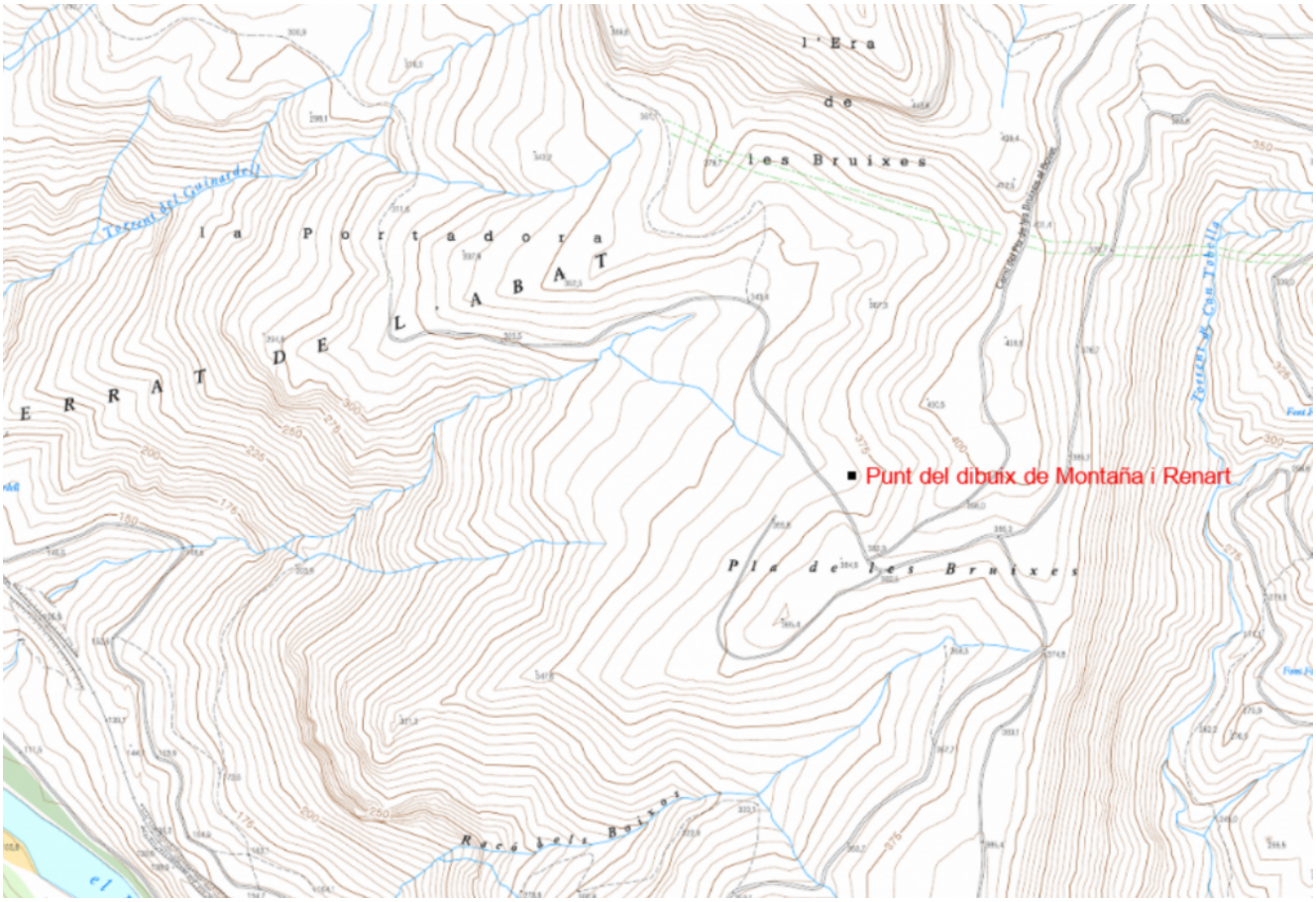

Vista de la muntanya de Montserrat, dibuix de Pere Pau Montaña i Francesc Renart, 1790 (Manuscrit 1137, Biblioteca del Monestir de Montserrat)

La llegenda del dibuix diu: *Vista en perspectiva de la montaña de Montserrat, tomada en una eminencia inmediata a la casa de Tobella y a la distancia del monte que indica el Plano Geográfico y comprende des de el castillo Otger hasta la ermita de san Dimas.* 1. Castillo Otger 2. Sierra Larga, 3. Canales de Auxirot 4. Torrente de sant Miguel 5. Ermita de sant Miguel 6. Cueva de Nuestre Señora 7. Torrente de santa Maria 8. Monasterio 9. Camino de la montaña que dirige al 10. Camino de la Cueva 11. Camino de Monistrol 12. Cueva de Vallbona 13. Carretera que dirige al monasterio 14. Ermita de san Benito 15. Ermita de san Salvador 16. Ermita de san Dimas 17. Rocas de san Jaime 18. Rio Llobregat

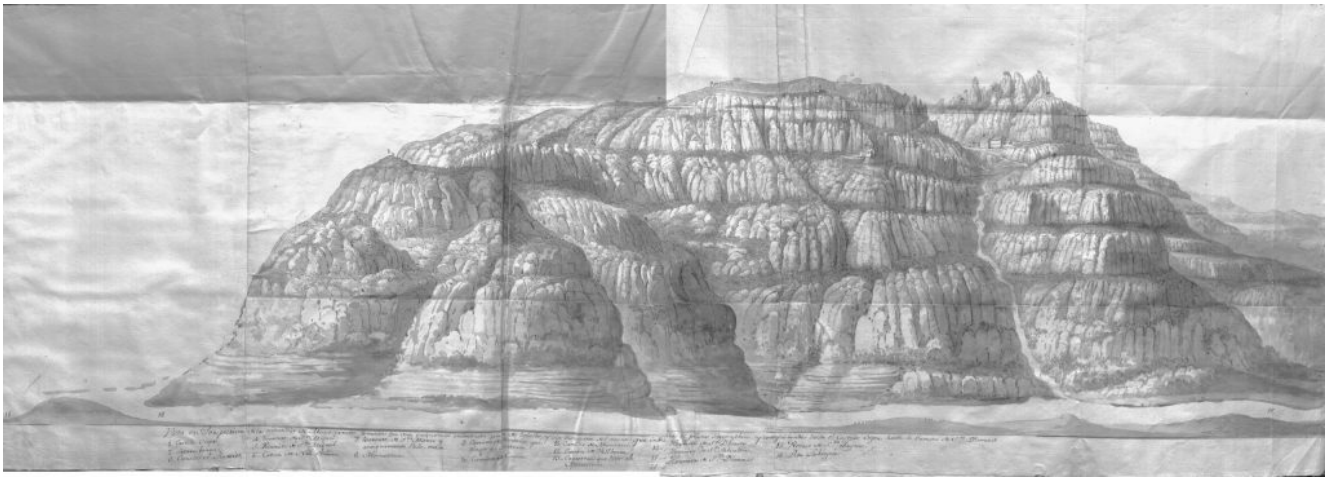
Per les indicacions donades en el títol del dibuix, "*eminència immediata a la casa de Tobella*" vaig suposar que es deuria referir a un indret situat entre el Tossal Rodó i el serrat de l'Abat. Vaig identificar tres referències en el dibuix per fer-les servir per situar-me aproximadament en l'indret on estigueren Pere Pau Montaña i Francesc Renart. Aquestes referències foren: l'extrem superior d'algunes agulles de la regió de les Magdalenes; la visió de la roca coneguda com la Panxa del Bisbe; i la posició de la Santa Cova en relació al punt d'observació del dibuixant. Gràcies a l'ajut i col·laboració de Sergio González Porras, persona coneixedora de la muntanya montserratina i els seus entorns, he pogut precisar el lloc on Montaña i Renart probablement situaren els seus estris per dibuixar la làmina

1137-05. Aquest paratge es troba en l'entorn del Pla de les Bruixes, al costa del serrat de l'Abat i proper al camí del Pla de les Bruixes al Bovet, des d'on es té una precisa imatge de la vessant sud-est del massís montserratí.

Situació del punt on Pere Pau Montaña i Francesc Renart dibuixaren la visió general del massís montserratí (Mapa 1:5.000 de l'Institut Geològic i Cartogràfic de Catalunya)

La comparació de la fotografia amb el dibuix original permet apreciar la similitud d'ambdues il·lustracions.

Vista de la muntanya de Montserrat, dibuix de Pere Pau Montaña i Francesc Renart, 1790 (Manuscrit 1137, Biblioteca del Monestir de Montserrat)

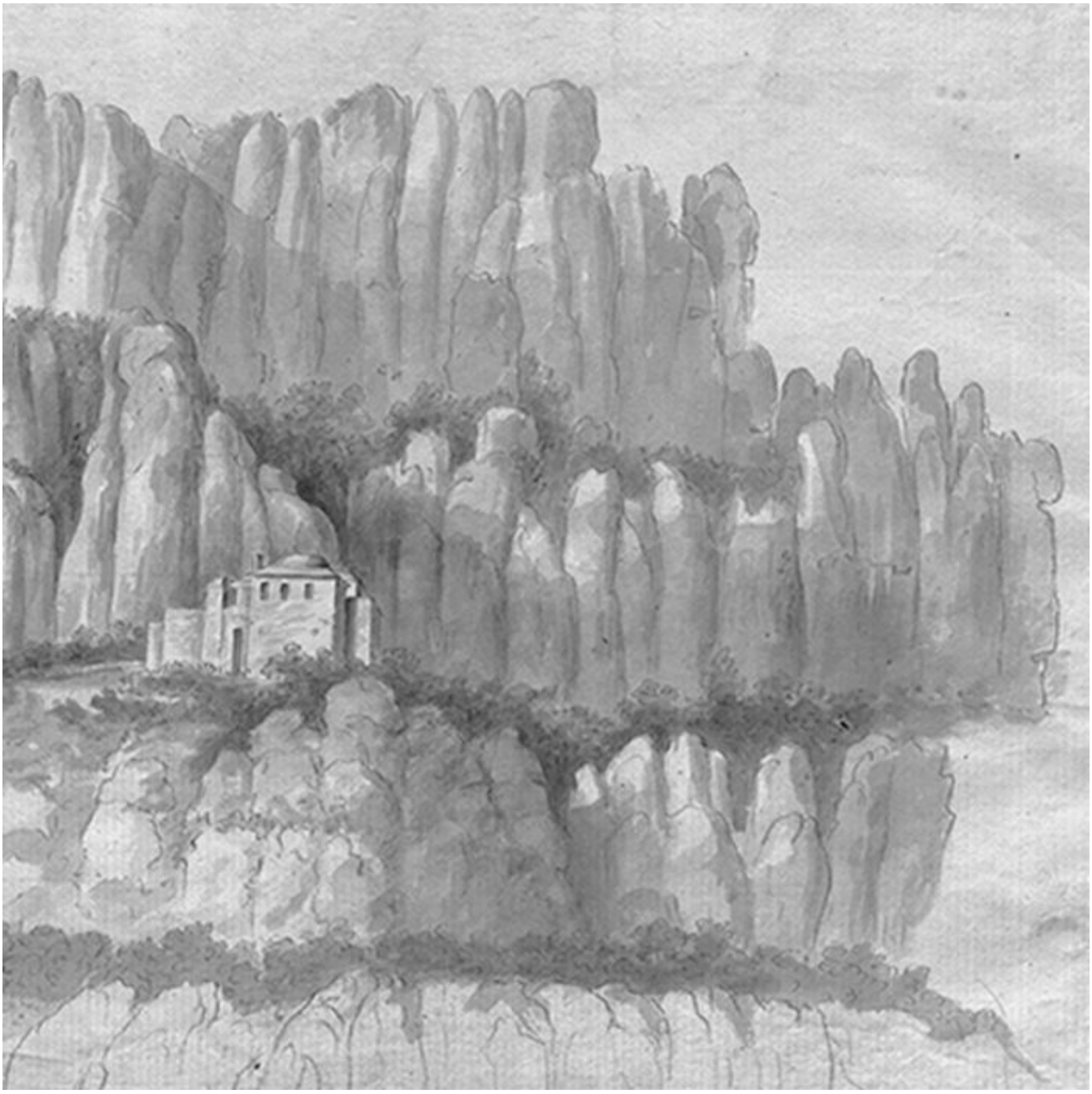
Fotografia de la vessant sud-est del massís montserratí feta des del Pla de les Bruixes

També vaig trobar curiós un altre dibuix de l'àlbum, l'identificat com 1137-9 on es representa la Santa Cova des d'una perspectiva poc habitual. La majoria de pintures i gravats de finals del segle XVIII i inicis del segle XIX, així com la majoria de fotografies del segle XX i actuals, representen la Santa Cova des d'una perspectiva que permet apreciar la seva entrada principal i la façana on hi ha el balcó.

Montserrat santa Cova Richard Colt Hoare (1788)

Però el dibuix de Pere Pau Montaña i Francesc Renart està fet des d'una posició força perpendicular a la façana nort-est de la capella de la Santa Cova, probablement des d'un indret proper on feren el dibuix 1137-5 on es representa tota la muntanya.

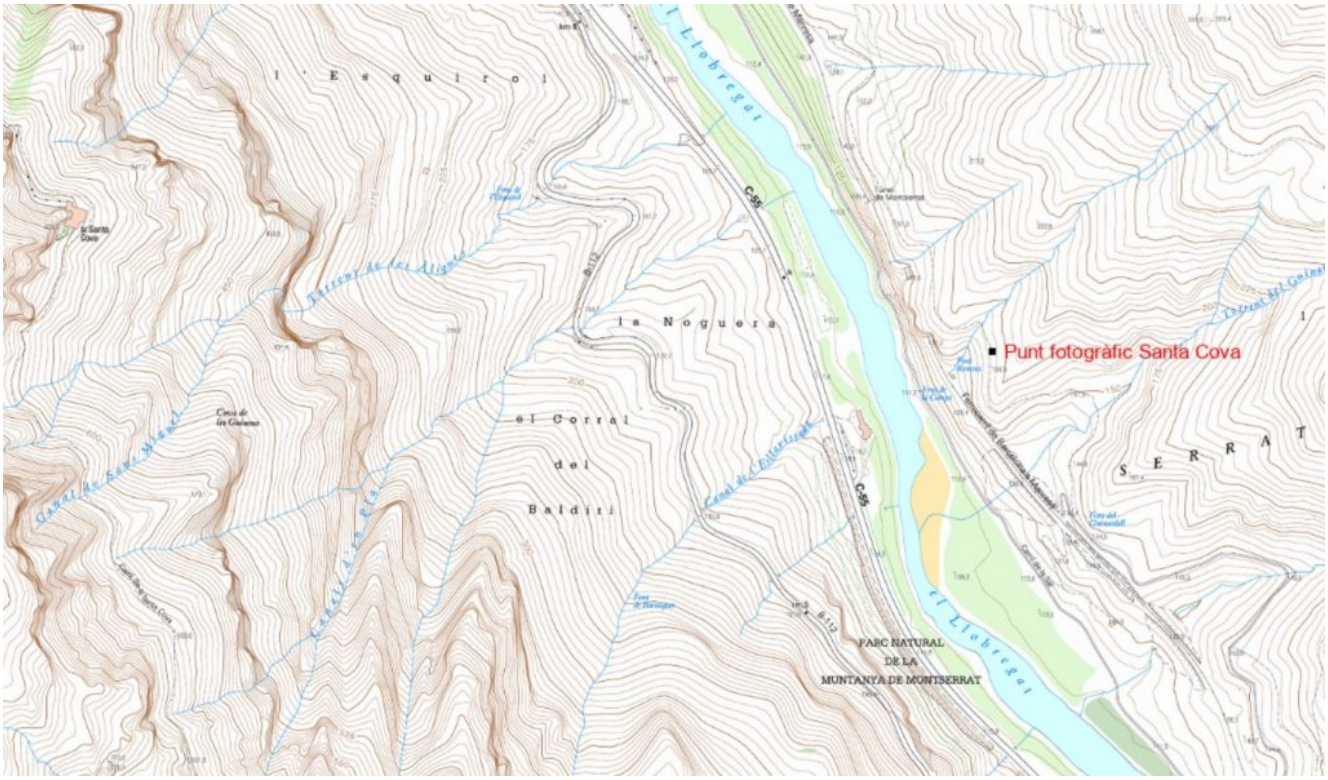

Dibuix 1137-9 de la Santa Cova fet per Pere Pau Muntanya i Francesc Renart

En un primer moment, vaig pensar que podrien haver aprofitat l'indret on feren la visió general del massís per fer un detall de la capella de la Santa Cova. No obstant, la representació de la muntanya del darrera de l'edifici de la capella feia pensar que es tractava d'un lloc situat a una cota inferior d'on els mateixos autors el dibuix general del massís. Efectivament, per sota de l'indret on es feu el dibuix general del massís passa el camí de la font Remera, ampli sender que va des de can Tobella fins l'Aeri de Montserrat i en un punt, a tocar del torrent de la font Remera, es possible tenir una visió de la Santa Cova i de les muntanyes del seu entorn similar a la dibuixada per Montaña i Renart en la seva il·lustració 1137-9.

Fotografia de la Santa Cova des de la cruïlla del camí entre can Tobella i l'Aeri de Montserrat amb el torrent de la font Remera

Situació del punt on Pere Pau Montaña i Francesc Renart dibuixaren la Santa Cova (Mapa 1:5.000 de l'Institut Geològic i Cartogràfic de Catalunya)

El camí de can Tobella a l'Aeri de Montserrat està assentat sobre uns grossos murs de pedra seca i en alguns trams són ben visibles les feixes d'antics conreus. L'amplada del camí és prou gran per poder-hi passar animals de bast. Tot fa pensar que Pere Pau Montaña i Francesc Renart es situaren en un indret d'aquest camí, proper al torrent de la font Remera per fer el dibuix de la capella de la Santa Cova. Aquest indret està perfectament alineat amb la Santa Cova i el punt del Pla de les Bruixes on probablement es situaren perfer el dibuix general del massís.